

LUIZA NADSTAZIK

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

POJĘCIE „ZOBOWIĄZANIE ALIMENTACYJNE”
W REGULACJI ROZPORZĄDZENIA RADY (WE) NR
4/2009 ORAZ JEGO WYKŁADNIA W ORZECZNICTWIE
TRYBUNAŁU SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ

1. WSTĘP

Rozporządzenie Rady (WE) nr 4/2009 z 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych¹ jest instrumentem wspólnotowym², który łączy przepisy dotyczące sporów o jurysdykcję, kolizji norm, uznawania i wykonalności orzeczeń,

¹ Dz. Urz. UE L 7 z 10.01.2009 r., s. 1-79; dalej: rozporządzenie 4/2009.

² Rozporządzenie 4/2009 znajduje także zastosowanie – w ograniczonym zakresie – w stosunkach z Wielką Brytanią – w odniesieniu do uznawania i wykonywania orzeczeń wydanych w postępowaniach wszczętych, ugód sądowych zatwierdzonych lub zawartych oraz dokumentów urzędowych sporządzonych przed zakończeniem okresu przejściowego. Wielka Brytania wystąpiła z Unii Europejskiej 31 stycznia 2020 r., a okres przejściowy związany z wystąpieniem zakończył się 31 grudnia 2020 r. Por. Ł. DYRDA, *Uznawanie i wykonywanie zagranicznych orzeczeń w sprawach alimentacyjnych*, [w:] *Międzynarodowe prawo rodzinne. Filiacja. Piecza nad dzieckiem. Alimentacja*, red. P. MOSTOWIK, Warszawa 2023, s. 434, oraz zakładka „Informacje o Brexicie” na stronie e-Justice <https://e-justice.europa.eu/contentPresentation.do?plang=pl&idTaxonomy=37837> [dostęp 22 lipca 2024 r.]. Rozważania na temat zakresu geograficznego rozporządzenia 4/2009 por. A. JURYK, *Jurysdykcja krajowa w sprawach o alimenty na rzecz dziecka*, [w:] *Międzynarodowe prawo rodzinne. Filiacja. Piecza nad dzieckiem. Alimentacja*, red. P. MOSTOWIK, Warszawa 2023, s. 379-380.

wykonywania orzeczeń, pomocy prawnej oraz współpracy między organami centralnymi w obszarze zobowiązań alimentacyjnych³ o charakterze transgranicznym⁴. Zakres przedmiotowy rozporządzenia 4/2009 obejmuje zobowiązania alimentacyjne wynikające ze stosunku rodzinnego, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa, kluczowe znaczenie ma definicja pojęcia zobowiązania alimentacyjnego. Powstaje zatem pytanie, jak je interpretować.

Rozporządzenie 4/2009 nie podaje definicji legalnej zobowiązania alimentacyjnego, pozostawiając do decyzji sądów krajowych jego interpretację⁵. Powstaje pytanie, czy może to prowadzić do trudności w przedmiocie ustalania zakresu pojęcia zobowiązania alimentacyjnego, a nawet odmiennego traktowania wierzycieli alimentacyjnych w różnych państwach członkowskich, w tym również uniemożliwienia zaspokojenia części roszczeń alimentacyjnych. Można podnieść, że szczególne znaczenie ma to w relacjach między rodzicem zobowiązanym do alimentacji a dzieckiem⁶, ponieważ niealimentacja prowadzi do naruszenia praw dziecka i w konsekwencji do ograniczenia jego możliwości rozwoju, edukacji, rozwijania pasji oraz zainteresowań, jak też leczenia czy rehabilitacji – wskutek niewystarczających środków finansowych, co powoduje konsekwencje o wiele szersze niż wyłącznie

³ Por. motyw 10 rozporządzenia 4/2009.

⁴ Zgodnie z art. 2 dyrektywy Rady 2003/8/WE z 27 stycznia 2003 r. w celu usprawnienia dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sporach transgranicznych poprzez ustanowienie minimalnych wspólnych zasad odnoszących się do pomocy prawnej w sporach o tym charakterze (Dz. Urz. UE L 26 z 31.01.2003 r., s. 41-47) spór transgraniczny ma miejsce, gdy strona ubiegająca się o pomoc prawną stale zamieszkuje lub stale przebywa w państwie członkowskim innym niż to, w którym mieści się sąd lub w którym ma zostać wykonane orzeczenie.

⁵ J. ZATORSKA, art. 1 [w:] *Komentarz do rozporządzenia nr 4/2009 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych*, «Lex» 2012.

⁶ A. JURYK, *Alimenty w prawie prywatnym międzynarodowym*, Warszawa 2011, <https://sip.lex.pl/#/monograph/369260225/3?tocHit=1&cm=URELATIONS> [dostęp 15 stycznia 2025 r.], oraz A. FRĄCKOWIAK-ADAMSKA, *Współpraca sądowa w sprawach cywilnych w Unii Europejskiej* [w:] *Współpraca sądowa w sprawach cywilnych, karnych i współpraca policyjna. System Prawa Unii Europejskiej*, VIII, red. J. BARCZ, Warszawa 2021. Warszawa 2021, s. 38, 121-122.

prawne, ponieważ również społeczne, psychologiczne i socjologiczne. Z uwagi jednak na inny problem poruszany w artykule zasygnalizowane problemy nie zostaną poddane szczegółowej analizie.

Właściwa wykładnia terminu „zobowiązanie alimentacyjne” pozostaje aktualnym wyzwaniem, co potwierdza także fakt uwzględnienia go w agendzie rozmów plenarnych podczas 92. spotkania punktów kontaktowych Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach cywilnych i handlowych (EJN) i spotkania organów centralnych wyznaczonych na podstawie art. 49 rozporządzenia 4/2009, które odbyło się w dniach 4-5 września 2023 r. w Madrycie, jak też analogicznego 97. spotkania, które miało miejsce w dniach 16-18 października 2024 r. w Budapeszcie. Pytanie pojawiło się na kanwie zgłoszonych przez niektóre delegacje problemów we współpracy między organami centralnymi polegających na odmowie dochodzenia na terytorium wezwanego państwa świadczeń zasądzonych obok roszczenia „głównego” (zasadniczo rozumianego jako płatność określona kwotowo płatna cyklicznie) w wyroku alimentacyjnym, jak na przykład odsetek oraz kosztów ciąży i położu. Należy rozważyć, czy taka praktyka organów centralnych⁷, mająca znaczący wpływ na sytuację prawną oraz finansową (bowiem wysokość odsetek od niezapłaconych alimentów może być znaczną sumą) wierzycieli, jest słuszna i znajduje uzasadnienie na gruncie rozporządzenia 4/2009.

Celem niniejszego artykułu jest weryfikacja hipotezy wskazującej, że w związku z brakiem definicji legalnej pojęcia „zobowiązanie alimentacyjne” w rozporządzeniu 4/2009 istnieje potrzeba szerokiego jego interpretowania, gdyż w przeciwnym razie zawężanie jego zakresu może prowadzić do pokrzywdzenia wierzyciela alimentacyjnego oraz

⁷ Należy wyjaśnić, że praktyka ta polega na tym, że niektóre z zagranicznych organów centralnych w sytuacji otrzymania wniosku o wykonanie polskiego orzeczenia zasądzającego alimenty z organu centralnego Polski (tj. sądu okręgowego) odmawiają wykonania go przykładowo w zakresie odsetek, powołując się na to, iż rozporządzenie 4/2009 nie wskazuje wprost, że odsetki wchodzą w jego zakres. Decyzja w tym zakresie nie jest podejmowana przez zagraniczny sąd (chodzi o sytuację, w której orzeczenie jest wykonalne w innym państwie członkowskim bez potrzeby stwierdzenia wykonalności w tym państwie), lecz wynika z praktyki organu centralnego. Wiedza o omawianym problemie wynika z doświadczenia zawodowego autorki jako pracownika organu centralnego, w tym udziału jako delegat w rokrocznych spotkaniach EJN.

osłabienia sytuacji prawnej tegoż. Zasadne jest, aby wszystkie państwa unijne interpretowały pojęcie „zobowiązania alimentacyjnego” zgodnie z celami i założeniami rozporządzenia 4/2009. W artykule zostaną poddane analizie przepisy rozporządzenia 4/2009 oraz Protokołu haskiego z 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych (dalej: protokół haski z 2007 r.), jak również orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE, Trybunał) celem zbadania, czy zawierają one przesłanki pozwalające na sformułowanie definicji zobowiązania alimentacyjnego.

2. POJĘCIA „ZOBOWIĄZANIE ALIMENTACYJNE” I „STOSUNKI RODZINNE, POKREWIEŃSTWA, MAŁŻEŃSTWA I POWINOWACTWA” W REGULACJI ROZPORZĄDZENIA 4/2009 ORAZ PROTOKOŁU HASKIEGO Z 2007 R.

Rozporządzenie 4/2009 ma zastosowanie – zgodnie z jego art. 1 – do zobowiązań alimentacyjnych wynikających ze stosunku rodzinnego, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa. Motyw 11 preambuły rozporządzenia 4/2009 podaje, że zakres stosowania tego aktu prawnego obejmuje wszystkie zobowiązania alimentacyjne wynikające ze wszystkich wskazanych w art. 1 stosunków, aby zapewnić równe traktowanie wszystkich wierzycieli alimentacyjnych⁸. Idąc dalej, motyw 11 podaje, że termin „zobowiązanie alimentacyjne” powinien być interpretowany w sposób niezależny, zatem autonomicznie⁹. W konsekwencji, pojęcie

⁸ Motyw 11 preambuły rozporządzenia. Zob. również C. HONORATI, *Praktyczny przewodnik dotyczący stosowania rozporządzenia nr 4/2009 w sprawie zobowiązań alimentacyjnych*, Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Sprawiedliwości i Konsumentów, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2023, s. 19.

⁹ A. JURYK, *Jurysdykcja...*, s. 380; M. JAGIELSKA, *Alimentacja*, [w:] *Prawo prywatne międzynarodowe. System Prawa Prywatnego*, XXC, red. M. PAZDAN Warszawa 2015, s. 632, oraz M. GOUBET, S. BUCKINGHAM, C. JACOB, M. WELLS-GRECO, Q. LIGER, *Study on the application of Regulation (EU) No 4/2009 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and cooperation in matters relating to maintenance obligations: final report*, Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Sprawiedliwości i Konsumentów, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2023, s. 19. Więcej o rozważaniach

„zobowiązanie alimentacyjne” jest interpretowane przez sądy krajowe państw członkowskich, które w razie wątpliwości interpretacyjnych mogą zwrócić się do TSUE w postępowaniu prejudycjalnym. Innymi słowy, rozporządzenie 4/2009 zawiera dwie wskazówki interpretacyjne w definiowaniu omawianego terminu, tj. szeroko i niezależnie od praw merytorycznych państw członkowskich, aby zapewnić równe traktowanie wszystkich wierzycieli alimentacyjnych.

O kwestii objęcia zakresem zastosowania rozporządzenia 4/2009 decyduje przyczyna powstania – zobowiązania alimentacyjne niewynikające ze wskazanych w art. 1 stosunków nie są nim objęte. Rozporządzenie 4/2009 nie podaje definicji legalnej terminów „stosunki rodzinne, pokrewieństwa, małżeństwa i powinowactwa”, co także może implikować trudności interpretacyjne. Jak wskazuje się w doktrynie, te pojęcia również należy interpretować niezależnie i szeroko¹⁰.

W tym miejscu należy odwołać się do decyzji Rady z 30 listopada 2009 r. w sprawie zawarcia przez Wspólnotę protokołu haskiego z 2007 r.¹¹, który – będąc jednocześnie dokumentem opracowanym przez Haską Konferencję Prawa Prywatnego Międzynarodowego – stał się częścią prawa unijnego. Zatem przepisy protokołu haskiego z 2007 r. mogą posłużyć do interpretacji pojęć, którymi posługuje się unijny prawodawca w rozporządzeniu 4/2009.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 protokołu haskiego z 2007 r. ten akt prawny określa prawo właściwe dla zobowiązań alimentacyjnych wynikających ze stosunków rodzinnych, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa. Zgodnie z art. 27 do protokołu nie można zgłaszać żadnych zastrzeżeń, zatem również tych ograniczających zakres jego stosowania do określonych zobowiązań alimentacyjnych oraz wyłączających inne

na temat autonomicznej wykładni prawa unijnego zob. A. FRĄCKOWIAK-ADAMSKA, *Autonomiczna wykładnia prawa unijnego*, [w:] *Uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach cywilnych w Unii Europejskiej. Ujęcie systemowe*, Warszawa 2018.

¹⁰ A. JURYK, *Jurysdykcja...*, s. 381 i podana tam literatura.

¹¹ Decyzja Rady z 30 listopada 2009 r. w sprawie zawarcia przez Wspólnotę Europejską Protokołu haskiego z 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych (2009/941/WE).

zobowiązania z zakresu rozumienia pojęcia zobowiązań alimentacyjnych¹². Zgodnie z twierdzeniem Andrei Bonomego można uznać, że z racji powyższego zakres stosowania protokołu jest szeroki¹³ i nie może być zawężany przez jego strony.

Stosunki pokrewieństwa odnoszą się do relacji między rodzicami a dziećmi (przy czym nie ma znaczenia pochodzenie małżeńskie bądź pozamałżeńskie dziecka¹⁴, jak też fakt poczęcia w wyniku surogacji czy pokrewieństwa ustalonego z rodzicami tej samej płci¹⁵), między krewnymi w linii prostej i bocznej, a także między przysposabiającym a przysposobionym (zarówno w przypadku przysposobienia pełnego, jak i niepełnego)¹⁶. Stosunki powinowactwa obejmują relacje małżonka z krewnymi drugiego małżonka.

Regulacja rozporządzenia 4/2009 (np. art. 4 ust. a lit. c) nie pozostawia wątpliwości, że zakres jego zastosowania obejmuje zarówno małżonków, jak i byłych małżonków¹⁷.

¹² A. BONOMI, *Protokół z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych. Tekst przyjęty podczas Dwudziestej Pierwszej Sesji. Sprawozdanie wyjaśniające*, The Hague 2013, s. 17.

¹³ *Ibidem*, s. 17. O konieczności autonomicznego interpretowania pojęć protokołu haskiego z 2007 r. oraz proponowanej definicji terminu „zobowiązanie alimentacyjne” por. N. RYCKO, *Obowiązki alimentacyjne*, [w:] *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, red. J. POCZOBUT, Warszawa 2017, art. 63, s. 936-937. O potrzebie szerokiej wykładni pojęcia zob. również M. PAZDAN (red.), *op. cit.*, s. 637.

¹⁴ Co *explicite* reguluje art. 1 protokołu haskiego z 2007 r.

¹⁵ Chociaż nie zostało to wyrażone przez unijnego prawodawcę *explicite*. Por. argumentacja w tym przedmiocie A. JURYK, *Jurysdykcja...*, s. 381. W zakresie rozważań na temat procedury technik wspomaganego rozrodu i surogacji zob. również M. GOUBET, S. BUCKINGHAM, C. JACOB, M. WELLS-GRECO, Q. LIGER, *op. cit.*, s. 20.

¹⁶ A. JURYK, *Jurysdykcja...*, s. 381.

¹⁷ W przypadku małżeństwa sporna może być kwestia uznania za stosunek małżeński różnych form małżeństw osób tej samej płci czy związków partnerskich. Protokół haski z 2007 r. celowo pominął tę kwestię, aby uniknąć sprzeciwu państw, które odmawiają uznania takich związków i mogą postrzegać je nawet jako sprzeczne z porządkiem publicznym. Por. A. BONOMI, *op. cit.*, s. 18, oraz M. PAZDAN (red.), *op. cit.*, s. 638-639, 650. Zatem, w zależności od przepisów wewnętrznych danego państwa, istnieje możliwość stosowania rozporządzenia 4/2009 bądź powołania się na klauzulę porządku publicznego. Por. A. JURYK, *Jurysdykcja...*, s. 382.

Należy zauważyć, że zgodnie z art. 22 rozporządzenia 4/2009 uznanie i wykonanie na mocy rozporządzenia 4/2009 orzeczenia dotyczącego zobowiązań alimentacyjnych w żadnej mierze nie oznacza uznania stosunków rodzinnych, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa, z których wynikają zobowiązania alimentacyjne leżące u podstaw orzeczenia. Uznanie i wykonanie orzeczenia alimentacyjnego nie wpływają zatem na definiowanie przez państwa członkowskie stosunku rodzinnego w swoich ustawodawstwach krajowych. Artykuł 1 ust. 2 protokołu haskiego z 2007 r. stanowi, że orzeczenia wydane przy jego zastosowaniu nie mają wpływu na istnienie jakiegokolwiek ze stosunków, o których mowa w ust. 1¹⁸.

Rozporządzenia 4/2009 nie stosuje się do alimentów mających podstawę w umowie stron (bez względu na łączące ich stosunki), lecz znajduje ono zastosowanie wyłącznie do zobowiązań alimentacyjnych powstałych z mocy prawa między krewnymi, powinowatymi oraz (byłymi) małżonkami¹⁹. Wyjątkiem jest umowa, która przykładowo poprzez wskazanie terminów płatności konkretyzuje sposób realizacji obowiązku alimentacyjnego, który wynika z mocy prawa²⁰.

Dodatkowo, wnioskując *a contrario*, rozporządzenie 4/2009 nie znajduje zastosowania do zobowiązań alimentacyjnych niewynikających ze stosunków rodzinnych wskazanych w art. 1 ust. 1 rozporządzenia 4/2009, które mają źródło na przykład w delikcie, dziedziczeniu czy też obowiązku obdarowanego w stosunku do darczyńcy²¹. Natomiast zobowiązania alimentacyjne powstające wskutek śmierci mogą być objęte zakresem stosowania art. 1 ust. 2 lit. e rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego²².

¹⁸ A. BONOMI, *op. cit.*, s. 18.

¹⁹ A. JURYK, *Jurysdykcja...*, s. 386.

²⁰ *Ibidem*, s. 386.

²¹ *Ibidem*, s. 386.

²² C. HONORATI, *op. cit.*, s. 20. Por. art. 1 ust. 2 lit. e rozporządzenia nr 650/2012.

3. DEFINIOWANIE I INTERPRETACJA POZOSTAŁYCH POJĘĆ ODNOSZĄCYCH SIĘ DO ZOBOWIĄZAŃ ALIMENTACYJNYCH W ROZPORZĄDZENIU 4/2009

W rozdziale I rozporządzenia 4/2009 („Zakres stosowania i definicje”) nie podano definicji terminów „alimenty”, jak również „zobowiązanie alimentacyjne” bądź im równorzędnych²³. Należy też wskazać, że rozporządzenie 4/2009 posługuje się terminem „alimenty” najczęściej w załącznikach do rozporządzenia 4/2009 (załączniki I-V; pozostałe załączniki używają innych określeń), natomiast w preambule i przepisach merytorycznych rozporządzenia ten termin pojawia się jedynie kilkukrotnie. W zestawieniu z anglojęzyczną wersją rozporządzenia posłużenie się terminem *maintenance* nie odzwierciedla każdorazowo użycia terminu „alimenty” w polskiej wersji językowej. W wersji językowej angielskiej używane są najczęściej pojęcia *maintenance obligations* bądź *maintenance claim(s)*. Kolejny termin, jakim posługuje się rozporządzenie 4/2009, to „świadczenie alimentacyjne”, które w wersji anglojęzycznej pojawia się jako *maintenance* bądź *benefits*. Rozporządzenie nie definiuje również tego pojęcia.

Dla wykładni pojęcia „zobowiązanie alimentacyjne” znaczenie mają również informacje zawarte w załącznikach do rozporządzenia 4/2009, w szczególności w załącznikach I-IV, będących wyciągami z orzeczenia bądź ugody sądowej albo dokumentu urzędowego w sprawie zobowiązań alimentacyjnych²⁴. W części 5.2 załączników I-IV, zatytułowanej „Alimenty”²⁵, wymieniono – jako możliwe do wypełnienia przez sąd pochodzenia lub, w przypadku dokumentu urzędowego, przez organ

²³ Warto zauważyć, że anglojęzyczna nazwa rozporządzenia brzmi Council Regulation (EC) No 4/2009 of 18 December 2008 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and cooperation in matters relating to maintenance obligations. Termin *maintenance obligation* można przetłumaczyć również jako „obowiązek alimentacyjny” (choć w oficjalnym tłumaczeniu rozporządzenia 4/2009 na język polski taki termin się nie pojawia). Na stronie *e-Justice* (https://e-justice.europa.eu/47/PL/family_maintenance; [dostęp 15 stycznia 2025 r.]) właśnie w taki sposób tłumaczy się pojęcie *maintenance obligation*.

²⁴ O tym również A. JURYK, *Jurysdykcja...*, s. 380-381.

²⁵ W wersji anglojęzycznej posłużono się pojęciem *maintenance claim*, s. 26,35,42,49.

właściwy państwa członkowskiego pochodzenia – następujące formy świadczenia: kwota płatna jednorazowo, kwota płatna w ratach, kwota wpłacana okresowo, kwota należna za poprzednie okresy, odsetki, jeżeli wynikają z orzeczenia/ugody sądowej, świadczenia rzeczowe, które należy doprecyzować, inne formy płatności, które należy doprecyzować. Jako że załączniki są częścią rozporządzenia 4/2009²⁶, można wywieść, że wszelkie ze wskazanych form alimentów są zdatne do dochodzenia w państwie pochodzenia orzeczenia i powinny zostać wykonane w państwie wezwanym. Rozporządzenie nie stawia również ograniczeń, jeśli chodzi o sposób wypłaty świadczenia. Co zostało podkreślone w doktrynie, a co ma bardzo duże znaczenie praktyczne, rozporządzenie umożliwia dochodzenie alimentów zaległych, tj. z okresu przed złożeniem powództwa, jak i – z perspektywy dochodzenia wykonania orzeczenia alimentacyjnego – przed złożeniem wniosku egzekucyjnego za pośrednictwem organów centralnych bądź bezpośrednio, wraz z odsetkami²⁷.

Należy podkreślić, że unijny ustawodawca zdaje się zakładać, że zobowiązanie alimentacyjne może w istocie być rozumiane bardzo szeroko, skoro obejmuje – obok kwot – także odsetki, świadczenia rzeczowe oraz inne formy płatności. Zatem w gestii państwa pochodzenia orzeczenia, ugody sądowej lub dokumentu urzędowego pozostaje decyzja w tym zakresie, a ściślej mówiąc, jaka forma oraz jaki charakter świadczenia są należne oraz dopuszczalne w danym stanie faktycznym i prawnym na podstawie prawa właściwego. Natomiast państwo wykonania nie ma możliwości „wyboru”, które z tych świadczeń można dochodzić na jego terytorium w sytuacji składania wniosku za pośrednictwem organów centralnych²⁸. Rozporządzenie 4/2009 nie zawiera żadnych przepisów sugerujących dopuszczalność rozwiązania mającego na celu dochodzenie

²⁶ Państwa członkowskie są zaś zobowiązane do posługiwania się formularzami, których wzory zostały zamieszczone w załącznikach I-IX do rozporządzenia 4/2009. Por. przepisy rozporządzenia 4/2009, np. art. 20 ust. 1 lit. b, art. 28 ust. 1 lit. b, art. 40 ust. 2, art. 48 ust. 3, art. 53 ust. 4, art. 57 ust. 1, art. 58 ust. 3.

²⁷ A. JURYK, *Jurysdykcja...*, s. 381.

²⁸ Wnioskodawca może dochodzić świadczeń alimentacyjnych za pośrednictwem organów centralnych wyznaczonych na podstawie rozporządzenia 4/2009, jak też bezpośrednio (o tym art. 45 rozporządzenia 4/2009).

wylącznie niektórych świadczeń alimentacyjnych, nawet wzięwszy pod uwagę, że egzekucja toczy się na podstawie przepisów krajowych państwa wykonania.

4. ZNACZENIE GENEZY ROZPORZĄDZENIA 4/2009 W INTERPRETACJI POJĘCIA „ZOBOWIĄZANIE ALIMENTACYJNE”

W kontekście rozważań na temat należytej interpretacji terminu zobowiązania alimentacyjnego należy uwzględnić regulacje unijne, które poprzedzały rozporządzenie 4/2009 i regulowały kwestie dochodzenia zobowiązań alimentacyjnych.

Pierwszym z aktów prawnych jest Konwencja brukselska z 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych²⁹. Artykuł 5 ust. 2 konwencji brukselskiej unormował kwestię jurysdykcji w sprawach o roszczenia alimentacyjne³⁰.

Drugi z nich to rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych³¹, które zastąpiło konwencję brukselską³². Rozporządzenie 44/2001 unowocześniło postanowienia konwencji brukselskiej oraz przyspieszyło i usprawniło funkcjonowanie systemu uznawania i wykonywania orzeczeń³³. Podobnie jak konwencja brukselska, rozporządzenie 44/2001 regulowało w art. 5

²⁹ Dz. Urz. WE L 299 z 31.12.1972 r., s. 32; dalej: konwencja brukselska.

³⁰ Przepis brzmi w anglojęzycznej wersji językowej (tekst nie został oficjalnie przetłumaczony na język polski): „A person domiciled in a Contracting State may, in another Contracting State, be sued: [...] 2. in matters relating to maintenance, in the courts for the place where the maintenance creditor is domiciled or habitually resident”.

³¹ Dz. Urz. UE L 12 z 16.01.2001 r., s. 1; dalej: rozporządzenie 44/2001.

³² Por. z preambułą Konwencji o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, podpisanej w Lugano w dniu 30 października 2007 r. W tym kontekście kluczowa jest Decyzja Rady 2007/712/WE z 15 października 2007 r. dotycząca podpisania Konwencji o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. Urz. UE L 339 z 21.12.2007 r., s. 1).

³³ Motyw 3 preambuły decyzji Rady 2007/712/WE z 15 października 2007 r.

ust. 2 jurysdykcję szczególną w sprawach alimentacyjnych, choć – w porównaniu z konwencją brukską – uczyniło to bardziej szczegółowo³⁴. Jeśli chodzi o definiowanie pojęcia „sprawa alimentacyjna”, w doktrynie zostało wskazane, że w interpretacji należy kierować się regułami wykładni autonomicznej oraz należy definiować je możliwie szeroko³⁵. Nie ma znaczenia częstość spełniania świadczenia czy też jego forma, kluczowa natomiast jest jego funkcja – zapewnienie uprawnionemu środków utrzymania, a nie dokonanie rozliczeń majątkowych stron³⁶.

Wprawdzie żaden z powyższych aktów prawnych nie unormował definicji legalnej pojęcia „alimenty” czy „zobowiązanie alimentacyjne”, ale istotne w tym kontekście jest orzecznictwo TSUE dotyczące jurysdykcji na gruncie art. 5 pkt 2 konwencji brukselskiej z 1968 r. oraz wzorowanego na nim art. 5 pkt 2 rozporządzenia 44/2001³⁷.

5. ORZECZNICTWO TSUE W PRZEDMIOCIE POJĘCIA „ZOBOWIĄZANIE ALIMENTACYJNE”

Na gruncie dotychczasowego orzecznictwa wątpliwości interpretacyjne co do zakresu pojęcia „zobowiązanie alimentacyjne” pojawiły się szczególnie w odniesieniu do rozgraniczenia między ustrojem alimentacyjnym a ustrojem majątkowym (między byłymi małżonkami)³⁸ i w tym przedmiocie sprawa była dwukrotnie wnoszona do TSUE, sprawy

³⁴ Treść omawianego przepisu brzmi: „Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium Państwa Członkowskiego, może być pozwana w innym Państwie Członkowskim [...] w sprawach alimentacyjnych – przed sąd miejsca, gdzie uprawniony do alimentów ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu albo – w wypadku, gdy sprawa alimentacyjna jest rozpoznawana łącznie ze sprawą dotyczącą stanu cywilnego – przed sąd, który ma jurysdykcję do rozpoznania tej sprawy według własnego prawa, chyba że jurysdykcja ta opiera się jedynie na obywatelstwie jednej ze stron”.

³⁵ A. WRÓBEL, M. DOMAŃSKA, K. GONDERA, D. MIĄSIK, A. PŁACHTA, W. POŚTULSKI, N. POŁTORAK, K. WEITZ, *Sprawy alimentacyjne*, [w:] *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy*, red. A. WRÓBEL, Kraków 2005.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ A. JURYK, *Jurysdykcja...*, s. 380.

³⁸ C. HONORATI, *op. cit.*, s. 20-21.

dotyczyły obowiązku alimentacyjnego między małżonkami, a Trybunał orzekał na podstawie konwencji brukselskiej. Kwestia ta jest istotna w odniesieniu do dwóch rozporządzeń: rozporządzenia Rady (UE) 2016/1103 z 24 czerwca 2016 r. wdrażającego wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących małżeńskich ustrojów majątkowych³⁹ oraz rozporządzenia Rady (UE) 2016/1104 z 24 czerwca 2016 r. wdrażającego wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich⁴⁰.

W pierwszej ze spraw, C-120/79, de Cavel, TSUE orzekł, że konwencja brukselska ma zastosowanie do wykonania orzeczenia wstępnego sądu francuskiego w postępowaniu rozwodowym, w którym zasądzono na rzecz jednej ze stron postępowania comiesięczne świadczenie alimentacyjne⁴¹. Nie ulega wątpliwości, że zobowiązanie alimentacyjne mieści się w zakresie pojęcia sprawy cywilnej, co potwierdza między innymi art. 5 ust. 2 konwencji brukselskiej⁴². Trybunał wskazał, że wskazane w pytaniu prejudycjalnym „płatności kompensacyjne” dotyczą finansowych zobowiązań między byłymi małżonkami, które zostały ustalone na podstawie ich indywidualnych potrzeb i posiadanych zasobów, są zatem równe naturze alimentów⁴³. Kluczowa zatem pozostaje odpowiedź na pytanie, czy – skoro orzeczenie alimentacyjne zostało wydane w kontekście postępowania rozwodowego, dotyczącego statusu osoby i w związku z tym pozostającego poza zakresem zastosowania konwencji brukselskiej – orzeczenie alimentacyjne, jako postępowanie poboczne względem postępowania rozwodowego, także powinno być wyłączone spoza zakresu regulacji konwencji brukselskiej⁴⁴. Trybunał zważył, że

³⁹ Dz. Urz. UE L 183 z 8.07.2016 r., s. 1.

⁴⁰ Dz. Urz. UE L 183 z 8.07.2016 r., s. 30.

⁴¹ Wyrok Trybunału z 6 marca 1980 r., de Cavel, C-120/79, ECLI:EU:C:1980:70, s. 742.

⁴² *Ibidem*, s. 739-740.

⁴³ *Ibidem*, s. 740.

⁴⁴ *Ibidem*.

żadne postanowienie konwencji brukselskiej nie wiąże wykonania⁴⁵ roszczeń pobocznych z wykonaniem roszczenia głównego⁴⁶. Wręcz przeciwnie, art. 42 konwencji brukselskiej stanowi, że jeśli orzeczenie zagraniczne zostało wydane w kilku sprawach i wykonanie nie może być wdrożone w stosunku do nich wszystkich, sąd zezwala na wykonanie jednej bądź więcej, oraz art. 24 wskazujący, że wniosek o wykonanie takich środków tymczasowych lub ochronnych, mających z założenia poboczny charakter, jakie mogą być dostępne na mocy prawa umawiającego się państwa, może zostać złożony do sądów tego państwa, nawet jeżeli na podstawie konwencji brukselskiej sądy innego umawiającego się państwa mają jurysdykcję co do istoty sprawy⁴⁷.

W drugiej sprawie, C-220/95, van der Boogaard vs Paula Laumen, Trybunał zajął się kwestią uznania orzeczenia nakazującego wypłatę ryczałtowej kwoty oraz przeniesienie własności przez jedną ze stron na rzecz byłego małżonka, które zostało wydane w postępowaniu rozwodowym⁴⁸. Trybunał wskazał, że w ustaleniu, czy orzeczenie ma charakter alimentacyjny, kluczowa jest weryfikacja celu jego wydania, który wywnioskować można z uzasadnienia orzeczenia⁴⁹. Orzeczenie będzie dotyczyło alimentów, jeśli zasądzone świadczenie ma na celu umożliwienie jednemu z małżonków samodzielne utrzymanie się lub jeżeli przy ustalaniu jego wysokości uwzględniono potrzeby i możliwości każdego z małżonków⁵⁰. Natomiast jeżeli zasądzone świadczenie dotyczy wyłącznie podziału majątku między małżonkami, orzeczenie będzie dotyczyło praw majątkowych wynikających ze stosunku małżeńskiego – w tym zakresie nie będzie podlegało reżimowi konwencji brukselskiej⁵¹. Jeżeli orzeczenie spełnia oba te warunki, na podstawie art. 42 konwencji brukselskiej istnieje możliwość jego wykonania w części, jeżeli jasno

⁴⁵ W wyroku Trybunał posługuje się pojęciem *treatment*.

⁴⁶ Wyrok Trybunału z 6 marca 1980 r., s. 740.

⁴⁷ *Ibidem*, s. 740.

⁴⁸ Wyrok Trybunału z 27 lutego 1997 r., Antonius van der Boogaard p. Paula Laumen, C-220/95, ECLI:EU:C:1997:91.

⁴⁹ *Ibidem*, pkt 22.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ *Ibidem*.

wskazuje cele, którym odpowiadają poszczególne części orzeczenia⁵². Trybunał wskazał, że nie ma znaczenia, że przewidziano płatność w postaci ryczałtu, ponieważ świadczenie alimentacyjne może przybrać również taką formę, która ma na celu zapewnienie z góry określonego poziomu dochodu⁵³. Podobnie, fakt, że orzeczenie nakazuje również przeniesienie własności niektórych dóbr między byłymi małżonkami, nie może podważać alimentacyjnego charakteru tego orzeczenia⁵⁴.

Sprawa ETS, C-145/86, Horst Ludwig Martin Hoffman p. Adelaide Krieg, została wydana pod rządami konwencji brukselskiej, ale zachowała aktualność względem przepisów rozporządzenia 44/2001. Kluczowe, również w kontekście niniejszych rozważań, jest stwierdzenie, że uznanie w jednym państwie konwencyjnym orzeczenia wydanego w innym państwie konwencyjnym oznacza rozciągnięcie skutków, przysługujących mu w państwie pochodzenia, na obszar państwa uznającego⁵⁵. Trybunał wskazał, że odmowa uznania i stwierdzenia wykonalności zagranicznego orzeczenia, polegająca na sprzeczności orzeczenia uznawanego z orzeczeniem wydanym w państwie uznającym zachodzi, gdy występuje niezgodność między nimi, tj. skutki tych dwóch orzeczeń wzajemnie się wykluczają⁵⁶. Przykładowo, w państwie wykonania realizacji ma podlegać zagraniczne orzeczenie alimentacyjne zobowiązujące małżonka do zapewnienia utrzymania drugiemu małżonkowi w ramach obowiązku wynikającego z małżeństwa, podczas gdy w państwie wykonania wydano orzeczenie rozwiązujące małżeństwo między nimi. Istotne jest ograniczenie powołania się na tę okoliczność, bowiem jeśli strona mogła podnieść ją w ramach postępowania o stwierdzenie

⁵² *Ibidem*.

⁵³ *Ibidem*, pkt 23.

⁵⁴ *Ibidem*, pkt 25.

⁵⁵ K. WEITZ, *Autonomiczna wykładnia europejskiego prawa procesowego cywilnego – wprowadzenie i wyrok ETS z 4.02.1998 r. w sprawie C-145/86 Horst Ludwig Martin Hoffmann przeciwko Adelheid Krieg*, «EPS» 4/2009, s. 56-59. Wyrok Trybunału z 4 lutego 1988 r., Horst Ludwig Martin Hoffmann p. Adelheid Krieg, C-145/86, ECLI:EU:C:1988:61, pkt 1 sentencji orzeczenia.

⁵⁶ Wyrok Trybunału z 4 lutego 1988 r., pkt 21 i 22.

wykonalności orzeczenia na podstawie art. 36 konwencji brukselskiej, zasadniczo nie może jej podnosić w postępowaniu egzekucyjnym⁵⁷.

Wskazówkę interpretacyjną pojęcia „zobowiązanie alimentacyjne” znaleźć można w postanowieniu TSUE z 3 października 2019 r. w sprawie C-759/18, gdzie Trybunał wskazał, że „pojęcie «odpowiedzialności rodzicielskiej» [...] nie obejmuje [...] wkładu rodziców w wydatki związane z wykształceniem i wychowaniem dziecka, który jest objęty pojęciem «obowiązku alimentacyjnego» i wchodzi w zakres stosowania rozporządzenia nr 4/2009”⁵⁸. Z użycia przez Trybunał sformułowania można wywieść, że zobowiązanie alimentacyjne jest szersze niż pokrycie kosztów związanych z wykształceniem i wychowaniem dziecka, jednak Trybunał nie podał, co dokładnie należy przez to pojęcie rozumieć.

Natomiast w orzeczeniu C-41/19 z 4 czerwca 2020 r. wydanym przez TSUE w sprawie przez między stronami FX p. GZ Trybunał orzekł, że w zakres zastosowania rozporządzenia 4/2009 wchodzi powództwo przeciwegzekucyjne – wniesione przez dłużnika wierzytelności alimentacyjnej, skierowane przeciwko wykonaniu orzeczenia wydanego przez sąd państwa członkowskiego pochodzenia i stwierdzającego tę wierzytelność – które jest ściśle związane z postępowaniem egzekucyjnym⁵⁹. Jest to wykładnia Trybunału wskazująca na szersze pojmowanie zobowiązania alimentacyjnego, co wydaje się właściwe – zarówno z punktu widzenia wierzycieli, jak i dłużników. Zgodnie z motywem 22 rozporządzenia 4/2009 odzyskiwanie należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych ma być szybkie i skuteczne. Niepożądane zdaje się zatem tworzenie zawężających definicji terminu zobowiązania alimentacyjnego, gdyż może to uniemożliwiać skuteczne dochodzenie zasądzonych alimentów, choć powinno to być rozpatrywane *ad casum*.

⁵⁷ Chyba że „powodowałyby to, iż sąd państwa wykonania musiałby pominąć skutek wyroku krajowego, nieobjętego zakresem zastosowania konwencji brukselskiej – dlatego że wyrok ten nie został uznany w państwie, w którym zapadło orzeczenie zagraniczne, które ma zostać wykonane”. Por. K. WEITZ, *op. cit.*, s. 56-59. Por. wyrok Trybunału z 4 lutego 1988 r., pkt 30 oraz pkt 4 sentencji orzeczenia.

⁵⁸ Postanowienie z 3 października 2019 r., OF/PG, C-759/18, EU:C:2019:816, pkt 54.

⁵⁹ Wyrok TSUE z 4 czerwca 2020 r., FX v GZ, C-49/19, ECLI:EU:C:2020:425, pkt 52.

6. WNIOSKI

Rozporządzenie 4/2009 nie definiuje terminu „zobowiązanie alimentacyjne”, lecz podaje kluczowe dwie przesłanki jego definiowania – należy je interpretować szeroko i niezależnie od przepisów krajowych państw członkowskich. Jest to spójne z koncepcją ochrony wierzyciela i zagwarantowania mu najpełniejszej ochrony prawnej w związku z posiadanym orzeczeniem sądowym, ugodą lub dokumentem urzędowym i przyznanymi roszczeniami.

Dotychczas TSUE nie orzekał w postępowaniu prejudycjalnym w przedmiocie *stricte* definicji obowiązku alimentacyjnego. Trybunał wskazał jednak w wydanych przez siebie orzeczeniach, że w naturze alimentów mieszczą się zobowiązania finansowe między byłymi małżonkami, które ustalone zostały na podstawie indywidualnych potrzeb oraz posiadanych zasobów. Świadczenie alimentacyjne ma na celu umożliwienie jednemu z małżonków samodzielne utrzymanie się bądź też przy ustalaniu jego wysokości uwzględniono potrzeby i możliwości każdego z małżonków. Istotne jest również, że uznanie w jednym państwie orzeczenia wydanego przez inne państwo oznacza rozciągnięcie skutków, jakie przysługują mu w państwie pochodzenia, na obszar państwa uznającego, bez orzekania przez państwo uznające co do meritum. Jeśli chodzi natomiast o alimenty rodziców na rzecz dziecka, w treść tego pojęcia wchodzi wydatki związane z wykształceniem i wychowaniem dziecka. Zakres przedmiotowy rozporządzenia 4/2009 obejmuje również powództwo przeciwegzekucyjne.

Do sądu krajowego należy dokonanie oceny, czy dane roszczenie jest objęte zakresem rozporządzenia 4/2009. Nie ulega wątpliwości, że w zakresie pojęcia „zobowiązanie alimentacyjne” mieszczą się określone w załącznikach I-IV formy świadczenia, ponieważ odmienne podejście w tym zakresie oznaczałoby odrzucenie części przepisów rozporządzenia. Natomiast wątpliwości mogą wzbudzać zobowiązania dotyczące prawa korzystania z domu rodzinnego w sytuacji ustroju wspólności majątkowej małżonków, opłacania czynszu w celu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych dziecka oraz małżonka, nadzwyczajnych wydatków w stosunku do osób małoletnich, ponoszone przez rodzica koszty

podróży w celu wykonania kontaktów z dzieckiem (co może dotyczyć odpowiedzialności rodzicielskiej bądź obowiązku alimentacyjnego)⁶⁰. Wówczas sąd krajowy musi decydować *ad casum*, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności i uwzględniając specyfikę danej sprawy.

W praktyce zdarza się, że niektórzy wierzyciele alimentacyjni mają możliwość dochodzenia w niektórych państwach na przykład odsetek od alimentów lub kosztów związanych z ciążą i połogiem (zgodnie z orzeczeniem alimentacyjnym), natomiast w innych jej nie mają, ponieważ niektóre organy centralne odmawiają tej możliwości, wskazując, że rozporządzenie 4/2009 swoim zakresem nie obejmuje ich *explicite*. Taka sytuacja może dotyczyć nawet potencjalnie tego samego wierzyciela, jeśli dłużnik zmienił miejsce zamieszkania i przeprowadził się z jednego państwa, w którym toczyło się postępowanie egzekucyjne w zakresie alimentów, do innego, a w ślad za nim skierowano wniosek o egzekucję alimentów. W rezultacie wierzyciel nie ma zagwarantowanej możliwości ochrony wszystkich swoich praw i może to wpływać na pogorszenie jego sytuacji prawnej, mimo posiadania orzeczenia alimentacyjnego. Odmienne praktyki stosowane przez organy centralne państw członkowskich dotyczące samodzielnej oceny zakresu zobowiązania alimentacyjnego mogą prowadzić do zróżnicowania ochrony prawnej wierzycieli znajdujących się w tej samej sytuacji, co jest w sprzeczności z celami i założeniami rozporządzenia 4/2009.

Brak jednolitej i spójnej wykładni pojęcia „zobowiązanie alimentacyjne” przez sądy krajowe oraz organy centralne może prowadzić do pokrzywdzenia wierzyciela alimentacyjnego oraz osłabienia jego sytuacji prawnej, a w szczególności może wpływać destabilizująco na jego sytuację prawną, ponieważ może on nie mieć możliwości dochodzenia roszczeń pobocznych, powiązanych z roszczeniem głównym. Należy przy tym mieć na uwadze, że zgodnie z motywem 6 preambuły dyrektywy Rady 2003/8/WE „trudności wynikające z transgranicznego

⁶⁰ C. HONORATI, *op. cit.*, s. 21-22.

charakteru sporu nie powinny stać na przeszkodzie skutecznemu dostępowi do wymiaru sprawiedliwości⁶¹.

Nie wydaje się prawdopodobne przyjęcie przez unijnego ustawodawcę definicji legalnej terminu „zobowiązanie alimentacyjne”, co wynika z istoty i charakteru unijnego prawodawstwa. Stąd kluczowa jest spójna i konsekwentna wykładnia tego pojęcia w orzecznictwie krajowym inspirowanym przez TSUE. Dotychczas TSUE nie wypowiedział się w przedmiocie, jakie dokładnie świadczenia wchodzą w zakres „zobowiązania alimentacyjnego”. Jeżeli pytanie prejudycjalne dotyczące dookreślenia terminu „zobowiązanie alimentacyjne” zostałoby skierowane przez sąd krajowy do TSUE, orzeczenie to niewątpliwie byłoby kluczowe w jego dalszej interpretacji przez organy krajowe państw członkowskich, w tym organy centralne.

POJĘCIE „ZOBOWIĄZANIE ALIMENTACYJNE” W REGULACJI
ROZPORZĄDZENIA RADY (WE) NR 4/2009 ORAZ JEGO WYKŁADNIA
W ORZECZNICTWIE TRYBUNAŁU SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie

Migracja obywateli państw Unii Europejskiej ma znaczenie społeczne i powoduje wzrost liczby spraw transgranicznych w sprawach rodzinnych, w tym alimentacyjnych. Instrumentem prawnym znajdującym zastosowanie w sprawach z zakresu alimentacji transgranicznej jest rozporządzenie Rady (WE) nr 4/2009 z 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych. W artykule zajęto się kwestią definiowania terminu „zobowiązanie alimentacyjne”, w tym koniecznością jego szerokiego rozumienia, oraz wykładnią w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w tym zakresie.

⁶¹ Dyrektywa Rady 2003/8/WE z 27 stycznia 2003 r. w celu usprawnienia dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sporach transgranicznych poprzez ustanowienie minimalnych wspólnych zasad odnoszących się do pomocy prawnej w sporach o tym charakterze (Dz. Urz. UE L 26 z 31.01.2003 r., s. 41-47).

THE TERM “MAINTENANCE OBLIGATION” IN COUNCIL REGULATION (EC) No 4/2009 AND ITS INTERPRETATION IN THE CASE LAW OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION

Summary

The migration of citizens of European Union countries has significant social implications, resulting in rising numbers of cross-border cases relating to family matters, in particular maintenance. The applicable legal instrument in such issues is Council Regulation (EC) No 4/2009 of 18 December 2008 on the jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and cooperation in matters relating to maintenance obligations. This article examines the problem of defining the term „maintenance obligation,” including the need for its broad understanding, as well as its interpretation in the case law of the Court of Justice of the European Union.

Słowa kluczowe: alimenty transgraniczne; zobowiązanie alimentacyjne; rozporządzenie (WE) nr 4/2009; protokół haski z 2007 r.; TSUE.

Keywords: cross-border maintenance; maintenance obligation; European Maintenance Regulation; the 2007 Hague Protocol; the CJEU.

Literatura

- BONOMI A., *Protokół z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych. Tekst przyjęty podczas Dwudziestej Pierwszej Sesji. Sprawozdanie wyjaśniające*, The Hague 2013.
- DYRDA Ł., *Uznawanie i wykonywanie zagranicznych orzeczeń w sprawach alimentacyjnych*, [w:] *Międzynarodowe prawo rodzinne. Filiacja. Piecza nad dzieckiem. Alimentacja*, red. P. MOSTOWIK, Warszawa 2023, s. 433-495.
- FRĄCKOWIAK-ADAMSKA A., *Autonomiczna wykładnia prawa unijnego*, [w:] *Uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach cywilnych w Unii Europejskiej. Ujęcie systemowe*, Warszawa 2018.
- FRĄCKOWIAK-ADAMSKA A., *Współpraca sądowa w sprawach cywilnych w Unii Europejskiej* [w:] *Współpraca sądowa w sprawach cywilnych, karnych i współpraca policyjna. System Prawa Unii Europejskiej*, VIII, red. BARCZ J., Warszawa 2021.
- GOUBET M., BUCKINGHAM S., JACOB C., WELLS-GRECO M., LIGER Q., *Study on the application of Regulation (EU) No 4/2009 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and cooperation in matters relating to maintenance obligations: final report*, Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Sprawiedliwości i Konsumentów, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2023.
- HONORATI C., *Praktyczny przewodnik dotyczący stosowania rozporządzenia nr 4/2009 w sprawie zobowiązań alimentacyjnych*, Komisja Europejska, Dyrekcja

- Generalna ds. Sprawiedliwości i Konsumentów, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2023.
- Informacje o Brexicie*, strona internetowa e-Justice, <https://e-justice.europa.eu/contentPresentation.do?plang=pl&idTaxonomy=37837>.
- JAGIELSKA M., *Alimentacja*, [w:] *Prawo prywatne międzynarodowe. System Prawa Prywatnego*, XXC, red. PAZDAN M., Warszawa 2015.
- JURYK A., *Alimenty w prawie prywatnym międzynarodowym*, Warszawa 2011, <https://sip.lex.pl/#/monograph/369260225/3?tocHit=1&cm=URELATIONS>.
- JURYK A., *Jurysdykcja krajowa w sprawach o alimenty na rzecz dziecka*, [w:] *Międzynarodowe prawo rodzinne. Filiacja. Piecza nad dzieckiem. Alimentacja*, red. P. MOSTOWIK, Warszawa 2023, s. 377-405.
- RYCKO N., *Obowiązki alimentacyjne*, [w:] *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, red. J. POCZOBUT, Warszawa 2017, art. 63.
- WEITZ K., *Autonomiczna wykładnia europejskiego prawa procesowego cywilnego – wprowadzenie i wyrok ETS z 4.02.1998 r. w sprawie C-145/86 Horst Ludwig Martin Hoffmann przeciwko Adelheid Krieg*, «EPS» 4/2009, s. 56-59.
- WRÓBEL A., DOMAŃSKA M., GONDERA K., MIĄSIK D., PŁACHTA A., POSTULSKI W., PÓŁTORAK N., WEITZ K., *Sprawy alimentacyjne*, [w:] *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy*, red. A. WRÓBEL, Kraków 2005.
- ZATORSKA J., *Komentarz do rozporządzenia nr 4/2009 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych*, «Lex» 2012, art. 1.